

Remissvar över betänkandet SOU 2026_20 Belägg för broms - Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser

Sammanfattning

Region Gävleborg instämmer delvis i utredningens förslag. Regionen stödjer åtgärder som skapar incitament för sänkta skattesatser, såsom skattesänkingsbidrag, men avstyrker införandet av skattebromsavgifter. Kommuner och regioner höjer i regel skatten först när det är nödvändigt, och ekonomiska sanktioner riskerar att försvåra ett ansvarsfullt beslutsfattande.

Region Gävleborg betonar vikten av att värna det kommunala självstyret och anser att statlig styrning av skattesättningen bör ske med stor försiktighet.

Regionen stödjer förslag som ökar transparens och jämförbarhet, men avstyrker lagkrav på finansiella mål för effektivitet. Samtidigt understryks behovet av stärkt statligt ansvar genom mer långsiktiga och förutsägbara statsbidrag, minskad andel riktade bidrag samt en stärkt tillämpning av finansieringsprincipen.

Sammanfattningsvis anser Region Gävleborg att incitament för lägre skatter kan bidra till en god ekonomisk utveckling, men att dessa bör utformas utan sanktioner och i kombination med en hållbar finansiering av kommunsektorn.

Kommentarer

8.1.1 Skattebroms och skattesänkingsbidrag

Förslag: Ett system med skattesänkingsbidrag och skattebromsavgifter för kommuner och regioner införs genom en ny lag. En kommun eller region som sänker skattesatsen för kommunalskatt eller regionskatt jämfört med det föregående året ska få ett årligt bidrag i tre år, och en kommun eller region som höjer skattesatsen jämfört med det föregående året ska betala en årlig skattebromsavgift i tre år.

Det första året ska bidraget eller avgiften motsvara 25 procent av intäktsskillnaden, andra året 15 procent och tredje året 10 procent.

Den nya lagen ska träda i kraft den 1 juni 2027 och tillämpas första gången i fråga om skattesatser som gäller för 2028.

Svar: Region Gävleborg instämmer delvis i utredningens förslag. Regionen ser positivt på åtgärder som skapar incitament för sänkta skattesatser och stödjer därmed införandet av skattesänkingsbidrag. Region Gävleborg instämmer däremot inte i införandet av skattebromsavgifter. Kommuner och regioner höjer i regel inte skatten annat än när det är nödvändigt för att hantera ekonomiska obalanser eller säkerställa en god välfärd. Att i sådana situationer införa

ekonomiska sanktioner riskerar att försvåra ett ansvarsfullt ekonomiskt beslutsfattande.

Region Gävleborg vill samtidigt peka på att ett incitamentssystem bör ta hänsyn till utgångsläget för respektive kommun eller region, exempelvis när skattesatsen senast förändrades. Det finns kommuner och regioner som inte har höjt skattesatsen på många år, men som efter att ha vidtagit andra åtgärder kan komma att behöva göra det.

Region Gävleborg anser vidare att förslaget påverkar det kommunala självstyret. Kommunsektorns beskattningsrätt är ett centralt verktyg för att påverka sektorns intäkter. Om den inskränks enligt förslagen i utredningen vill Region Gävleborg framhålla vikten av att de fortsatta utredningar och översyner som anges i avsnitten 8.3.1–8.4.1 också genomförs.

8.1.2 Jobbskatteavdraget och skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning ska inte påverkas av valet av kommunala skattesatser

Förslag: Jobbskatteavdraget (skattereduktionen för arbetsinkomster) för personer som inte har fyllt 66 år ska i den del av beräkningen som avser skattesatsen för kommunal inkomstskatt beräknas utifrån den skattesats som gällde för beskattningsåret 2026 i personens aktuella hemortskommun.

Skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning ska på samma sätt i den del av beräkningen som avser skattesatsen för kommunal inkomstskatt beräknas utifrån den skattesats som gällde för beskattningsåret 2026 i hemortskommunen.

Svar: Region Gävleborg stödjer förslaget. Förändringar av skattesatser bör till fullo slå igenom för invånarna i kommunen/regionen.

8.2.1 Krav på effektivitet i kommunal verksamhet och plan för skattenivån

Förslag: I kommunallagen införs ett krav på att eftersträva hög effektivitet i kommunal verksamhet. Riktlinjerna för god ekonomisk hushållning ska omfatta även det målet. I riktlinjerna ska det också finnas en plan för kommunens eller regionens skattesatsnivå.

De mål och riktlinjer, inklusive finansiella mål, som ska finnas i budgeten enligt kommunallagen ska även avse sådant som är av betydelse för hög effektivitet. De finansiella målen i den treåriga planen för ekonomin ska även omfatta sådant som är av betydelse för planen för skattesatsnivån.

Utvärderingen av mål och riktlinjer som ska finnas i förvaltningsberättelsen enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning ska även omfatta mål och riktlinjer för hög effektivitet i verksamheterna.

Revisorerna ska i sin granskning även pröva om verksamheterna sköts på ett effektivt sätt.

Svar: Region Gävleborg instämmer inte med förslaget om att lagstifta om att det ska finnas finansiella mål avseende hög effektivitet. Region Gävleborg anser det väsentligt att arbeta för att verksamheten ska vara effektiv, men nuvarande lagstiftning innefattar inga krav på vilken typ av finansiella mål som alltid ska finnas. Det kan variera mellan olika tidsperioder vilka finansiella mål som är

viktigast att arbeta för att uppnå. Det är respektive kommun/region som är bäst lämpad att bedöma vilka som är de mest prioriterade målen vid var tidpunkt. Utvärderingen av mål och riktlinjer för hög effektivitet i förvaltningsberättelsen ska ske om dessa finns formulerade i budgeten, men i likhet med ovan anser Region Gävleborg inte att detta ska lagstiftas om.

Region Gävleborg har inte någon synpunkt på att en plan för skattesatsen ska ingå i riktlinjerna för god ekonomisk hushållning.

8.2.2 Skyldighet för kommuner och regioner att motivera en höjning av skattesatsen

Förslag: Det införs en skyldighet för kommuner och regioner att redovisa en motivering till en höjd skattesats i budgeten.

Svar: Region Gävleborg har inga synpunkter på förslaget.

8.2.3 Ett standardiserat mått för justerad skattesats

Förslag: Regeringen ger i uppdrag till Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) att utveckla och administrera nyckeltal för justerad skattesats för kommuner och för regioner.

Svar: Region Gävleborg stödjer förslaget. För regioner finns då förutsättningar att det blir tydligare jämfört med nuvarande nyckeltal, som tas fram av Sveriges Kommuner och Regioner, hur nyckeltalet räknas fram samt hur uppdateringar till kommande år sker. Det är också positivt om motsvarande nyckeltal utvecklas för kommuner så att man kan beräkna en total skattesats för region och kommun enligt samma metod.

8.3.1 Särskilt om regionernas skattesatsnivåer – kostnadsutveckling och finansiering av vården behöver undersökas

Utredningen anser att det finns ett särskilt behov av att se över:

- Målet bör vara att minska vårdinsatser som inte är nödvändiga för en god vård. Det bör också göras en analys och bedömning på nationell nivå i fråga om vad som bör finansieras inom ramen för det offentliga åtagandet.
- De nya och kostsamma behandlingsmetoderna utvecklas i snabb takt, och det bör tas ett samlat grepp om frågan hur de särskilt kostsamma terapierna ska finansieras.
- Utredningen anser att fördelningen av tillskott till de generella statsbidragen bör vara mer anpassade till den verksamhet som påverkas av samhällsförändringar eller demografiska förändringar snarare än att fördelningen med 70 procent till kommunerna och 30 procent till regionerna ska vara den starka praxis som det är i dag.

Svar: Region Gävleborg anser att det finns ett stort behov att utreda ovanstående punkter och instämmer med utredningen.

8.3.2 Insatser i fråga om kommunsektorns intäkter

Bedömning:

- Staten bör lämna besked om nivån på statsbidragen för det kommande budgetåret tidigare än vad som sker i dag.
- Utvecklingen av den reala nivån på statsbidragen bör redovisas i budgetpropositionen.
- Staten bör använda sig av färre riktade statsbidrag. Om de används bör de utformas på ett sätt som stödjer en effektiv resursanvändning i kommunsektorn.
- En ökad möjlighet till avgiftsfinansiering av kommunala tjänster kan utgöra alternativ till skattehöjningar.

Svar: Region Gävleborg instämmer i bedömningen. Tidiga och tydliga besked om nivån på statsbidragen medverkar till att skapa stabila planeringsförutsättningar för kommunsektorn, vilket har stor betydelse för möjligheten att med god framförhållning planera och bedriva verksamheten effektivt. Detsamma gäller för redovisning av den reala nivån på statsbidragen i budgetpropositionen.

Färre riktade statsbidrag innebär att resurser kan läggas på kärnverksamhet i stället för att administrera till exempel ansökningar och återrapportering. Region Gävleborg anser att ett flertal av de nuvarande riktade statsbidrag kan läggas in i de generella statsbidragen, vilket kan ge större möjligheter att hantera bidrag inom ordinarie budgetprocess och därmed öka effektiviteten.

8.3.3 Undvik överföring av kostnader från staten till kommunsektorn

Bedömning: För att undvika att kostnader landar hos kommunerna och regionerna i stället för staten och därigenom på sikt leder till ett tryck på ökade kommunalskattesatser bör regeringen vidta följande åtgärder:

- Finansieringsprincipen behöver tillämpas fullt ut.
- Förordningen om konsekvensutredningar behöver följas.
- Oklara förväntningar och krav från staten leder till ökade kostnader för kommunsektorn.
- Det behövs samlad information om kommunsektorns obligatoriska uppgifter.

Svar: Region Gävleborg stödjer bedömningen. När staten kompenserar kommunsektorn enligt finansieringsprincipen för nya obligatoriska uppgifter eller förändrade skatteregler, sker detta vid ett tillfälle genom reglering av nivån på det generella statsbidraget. Beloppet fastställs i samband med att åtgärden beslutas och beräknas i den pris- och volymnivå som gäller när förändringen träder i kraft. Följande år ges dock ingen kompensation för regionens pris- och löneökningar och regionens intäkter urholkas därmed.

Det är viktigt att statliga myndigheter följer förordningen om konsekvensutredningar innan beslut fattas som kan innebära ökade kostnader för

kommunsektorn. Annars finns risk att kostnader landar på kommuner och regioner utan att de kompenseras av staten enligt finansieringsprincipen.

8.4.1 Ett system med konjunkturstabiliserande statsbidrag vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget bör utredas

Bedömning: En utredning bör få i uppdrag att lämna förslag om ett system med ett garanterat statligt bidrag till kommunsektorn vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget.

Svar: Region Gävleborg instämmer med bedömningen. Ett sådant system bör ge en grund för stabila och långsiktiga ekonomiska planeringsförutsättningar, vilket har stor betydelse för kommunsektorns möjlighet att med god framförhållning planera och bedriva verksamheten effektivt. Det ger också förutsättningar att minska konjunktorens påverkan på kommuner och regioners verksamhet samt kommunsektorns påverkan på konjunkturen,

Region Gävleborg anser också att de generella statsbidragen borde värdesäkras, till exempel med prognosen för Landstingsprisindex (LPIK) respektive Prisindex för kommunal verksamhet (PKV). Medan skatteintäkterna ökar med den ekonomiska tillväxten, så är de generella statsbidragen nominellt oförändrade tills ett särskilt beslut fattas om ökning. Utan värdesäkring påverkas kommunsektorns ekonomi av pris- och löneutveckling. Värdesäkring skulle skapa stabilitet och förutsägbarhet om de ekonomiska förutsättningarna och underlätta den ekonomiska planeringen både på kort sikt, med nästa års budget, och på längre sikt.

8.4.2 Tillfälligt skattestopp kan användas som verktyg vid en lågkonjunktur när en statlig garantimodell införs

Bedömning: Under förutsättning att staten garanterar skatteunderlagsutvecklingen kan ett tillfälligt skattestopp införas vid kraftigare ekonomisk obalans genom ändringar i den föreslagna lagen om skattesänkingsbidrag och skattebromsavgifter.

Svar: Region Gävleborg anser att det behöver utredas vidare under vilka förutsättningar ett tillfälligt skattestopp skulle kunna införas. Det behöver till exempel beskrivas vilka tänkbara ekonomiska scenarios i landet som kan föranleda ett sådant beslut.

Patrik Stenvard
Regionstyrelsens ordförande

Göran Angergård
Regiondirektör